

Marge Rennit

Tartu Linnamuuseum

Osaesin rahvusvahelise muuseumide organisatsiooni ICOMi 24. üldkogul Milanos alates 3.07 kuni 9.07, üldkogu teemapealkiri oli "Muuseumid ja kultuurimaastikud". 4.07 toimus üldkogu pidulik avamine ja kuulati võtmeesinejate ettekanded, seejärel alates 4.07 pealelõunast kuni 7.07 toimusid paralleelselt ettekandesessioonid ICOMi alakomiteede ja ühinenud organisatsioonide korraldamisel. 8.07 toimusid õppeekskursioonid Põhja-Itaalia erinevatesse piirkondadesse, 9.07 üldassamblee ja üldkogu pidulik lõpetamine.

Osaesin erinevate alakomiteede ettekandesessioonidel: 4.07 kuulasin ICOFOM (museoloogia alakomitee), CAMOC (linnamuuseumide alakomitee) ja MINOMi (ICOMiga liitunud sotsiomuseoloogia organisatsioon International Movement for new Museology, millega liitusin 2014. aastal) ühissessiooni, 5.07 kuulasin ICRi (regionaalmuuseumide alakomitee) ja 6.07 CAMOCi ja ICRi ühissessiooni.

7.07 toimus intensiivne öko- ja kogukonnamuuseumide foorum Milano Polütehnikumis (Museums and cultural landscapes. The ecomuseums and community museums perspectives). Kuna osaesin öko- ja kogukonnamuuseumide foorumil ainsa Eesti ICOM liikmena, siis keskendun siinses aruandes seal kuuldule, et vahendada öko- ja kogukonnamuuseumide sõnumit ka teistele kolleegidele. Tartu Linnamuuseumi arendusjuhina pean väga oluliseks muuseumi ja kogukonna koostööd ning toetan regionaalmuuseumide rolli kasvu kohaliku omavalitsuse tasandil ja muuseumide kasvamist kogukonna üheks eestkõnelejaks.

Foorumil said sõna 35 valdavalt Itaalia ja Ladina-Ameerika öko- ja kogukonnamuuseumi esindajat. Ettekande pikkuseks oli napp 10 minutit, mille jooksul tuli suuta esitada nii käsitletava teema/muuseumi taust kui ka ettekande kontsentreeritud sõnum. Päeva esimeses plokis arutati teoreetiliste küsimuste üle muuseumide tegevuses kultuurmaastike haldamisel. Ökomuuseumide rolli nähti ühelt poolt maastike kaitsmises, täiustamises ja jätkusuutlikus arendamises, teisalt aga pärandi vahendamises ja haridustegevuses. Oluliseks peeti muuseumide rolli kollektiivsete huvide kaitsmisel, maa jätkusuutlikul kasutamisel ja vastutustundliku turismi arendamisel. Mõte Kanada museoloogi Rene Binette'i ettekandest, milles ta arutles ökomuuseumide kogude üle: ökomuuseum

baseerub territooriumil, selle kogud ei moodusta vaid esemed, fotod jms, vaid kogu territoorium ja inimesed, kes identifitseeruvad sellega, mis on neile oluline.

Päeva mahukamas, teises ja kolmandas plokis tutvustasid ettekandjad konkreetseid muuseume ja nende tegevust. Mõned näited kuuldu ettekannetest. Frederico Sabatini (Milano) käsitles Londoni Tate Moderni mõne aasta tagust (2012) näitust „Migrations. Journey to British art“ ja arutles asüülitaotlejate ja põgenike suhtes sotsiaalselt vastutustundlike praktikate üle. Tate Modern oma näitusega ühelt poolt toetas taga kiusatud inimesi, kuna põgenike lood on reeglina kuulmata lood, teiselt poolt kasvatas näitus mõistmist ja tolerantsust ühiskonnas. Näituse eksponeerimise ajal käivitus põgenikele ja asüülitaotlejatele suunatud tegevusprogramm ja veebiplatvorm *Silent University* <http://www.tate.org.uk/about/projects/silent-university>.

Pedro Pereira Leite tutvustas Brasiilia-Portugali museoloogide poolt Lõuna-Mosambiigis kureeritud Katembe ökomuuseumi projekti, mille käigus biograafilist meetodit kasutades koguti inimeste lugusid. Ettekandja väärtustas inimeste lugusid, seades need materiaalse pärandi suhtes esiplaanile. Tema arvates peavad ökomuuseumid panema inimesed lugusid rääkima ja neid muuseumis vahendama.

Mariko Takibata (Jaapan) tutvustas juhtumit loodusliku pärandmaastiku keskuses osaka ja Kyoto vahel, Takatsuki linna läheduses. 2012. aastal algatas kohalik omavalitsus maastikukaitse pargi kontseptsiooni väljatöötamise ja kaasas sellesse kohaliku kogukonna. Pärandmaastiku piirkonnas asus ajalooline riisikasvatamise farm Ama, mille säilitamist kogukond soovis. Kogukonna ning ametnike seisukohad lahknesid ja farmi säilitamiseks vahendeid ei leitud. Omavalitsus alustas ajaloolise pärandmaastiku pargi rajamist 2015. aastal ja selle käigus on ulatuslikud märgalad hävinud. Ettekandja väljendas oma pettumust negatiivse kogukonna kaasamise juhtumi üle.

Lionella Scazzasi tutvustas Milano piirkonnas asuvat kultuurivõrgustikku MUSA, mille eesmärgiks on traditsioonilise toidukultuuri tutvustamine ja põllumajandusliku pärandmaastiku säilitamine. MUSA võrgustik ühendab kohalikke farme, ülikoole, omavalitsusi, muuseume ja kultuuriühendusi. MUSA keskus-vabaõhumuuseum (avati 2015) tegeleb kohaliku toidukultuuri ja pärandmaastiku uurimise ja dokumenteerimisega, samuti viib läbi õppeprogramme jms. MUSA nõrkusena tõi ettekandja välja nõrga koostöö kogukonna ja kohalike omavalitsustega ning sellest lähtuvalt organisatsiooni vähese mõjukuse piirkonnas. MUSA tuntakse küll metropolis Milanos, kuid mitte selle ümbruses.

Laudio Gnessi tutvustas ökomuuseumi Ecomuseo Casilino rajamist Rooma eeslinnas. Selle rajamise põhjus oli piirkonna uue planeeringu algatamine ning ametnike väide, et siin puudub kaitsmisväärne pärand. Rajatav ökomuuseum pidi ühendama kõik territooriumil asuvad kultuurimaastikud, käivitama uuringud ning looma sotsiaalse võrgustiku ja kaasama kohaliku kogukonna liikmed. Metoodiliselt nähti ette järgmine tegevuskava: kaardistada kogu materiaalse ja mittemateriaalse kultuuri pärand, informeerida ja kaasata kohalikud elanikud, ühistöös kavandada (ökomuuseumi) projekt ja esitada ettepanekud. Töö käigus loodi interdistsiplinaarne meeskond, üks veebisait ja kaks mobiiliäppi, kuus maastikukaarti, 7 marsruuti piirkonnas. Kogukonna otsene kaasamine andis vahendi uurimistöö tulemuste kinnitamiseks ja rakendamiseks. Iraani arhitekt Susan Habib tutvustas Teheranis asuva Oudlajani linnaosa ökomuuseumiks kujundamise ideed. Tegemist on multikultuurse piirkonnaga, mille kuvand hakkas 20. sajandi 2. poolel kiiresti halvenema – põlised elanikud kolisid siit ära ja asemele tuli vaesem elanikkond. Habib oma üliõpilastega on siinseid hooneid dokumenteerinud, piirkond on kultuuri- ja arhitektuuripärandi poolest väga rikas. Kohalik elanikkond toetab piirkonna pärandi säilitamist ja piirkonnas on tekkinud mitmeid aktiivseid kogukondi, kes on valmis tegema koostööd kohaliku omavalitsusega mälestiste säilitamiseks. Ökomuuseumi loomine elavdaks piirkonna majandust ja arendaks siinset turismi.

Kokkuvõtteks. Ettekannete läbivaks temaks oli kohalike muuseumide ja kogukonna koostöö maastiku- ja kultuuripärandi säilitamisel. Öko- ja kogukonnamuuseumide oluliseks eesmärgiks on loodus- ja kultuuripärandi jätkusuutlik majandamine ning oma piirkonna traditsioonilise elukeskkonna säilitamine ja tutvustamine, oluliseks siinjuures oli sotsiaalse aspekti arvestamine. Muuseumid oma erialase kompetentsiga saavad oluliselt toetada kohalike kogukondade püüdlusi ning kogukonna liikmed saavad oma oskuste, teadmiste ja piirkonna ajaloo mälu toetada muuseumi tegevust. Suurem osa ettekannetest käsitles konkreetsete muuseumide tegevuse analüüsi (*case study*), võtmeküsimuseks oli muuseumi ja kogukonna vastastikku tulemuslik koostöö.

Muuseumide avatus koostöös oma kogukonna ja omavalitsusega pärandi säilitamisel, kaitsmisel ja tutvustamisel oli ka teiste kuulatud sessioonide ettekannete oluline teema. Tartu Linnamuuseumil on siin tublisti arenguruumi, seega on väga kasulik õppida teiste sarnase profiiliga asutuste kogemustest.